

Motto lekcji:

„Powiesz mi, a ja zapomnę. Pokażesz mi, a być może zapamiętam. Włącz mnie do działania, a zrozumiem i zachowam w pamięci.”

Indyjskie przysłowie

Sprawdź, jak jesteś przygotowany do egzaminu z zakresu gramatyki języka polskiego?- quiz wiedzy na podstawie zestawów egzaminacyjnych.

KARTA PRACY WRAZ Z KLUCZEM ODPOWIEDZI I OBJAŚNIENIAMI

I. Wprowadzenie do lekcji

Egzamin ósmoklasisty zapewne u wielu z was wywołuje obawy i niepewność. Stres pojawia się w życiu każdego z nas i choć uważamy go za wroga, którego należy zwalczać, możemy go opanować i poradzić sobie z nim. Co więcej, w niektórych sytuacjach stres może wywierać na nas pozytywny wpływ i powodować, że osiągamy lepsze rezultaty – dotyczy to chociażby sportowców czy właśnie uczniów. Jednak im czujemy się pewniej, tym mniej mamy obaw. Z zatem do dzieła. Sprawdźcie swoją wiedzę, tym razem z zakresu gramatyki. Tylko bowiem trening czyni mistrza.

Stopień realizacji	Kryterium sukcesu
	W formie quizu wiedzy: - rozróżniam mowę niezależną od zależnej; (zad. 1.)
	- odróżniam zdanie od równoważnika zdania; (zad. 2.)
	- określłam rodzaje i funkcję formantów słowotwórczych; (zad. 3., 7. 10. i 11)
	- nazywam wskazane części mowy; (zad. 4. i 10.)
	- wskazuję inny spójnik, który zachowuje sens wypowiedzi; (zad. 5.)
	- uzupełniam zdania właściwą formą imiesłowu; (zad. 6. i 9.)
	- wyjaśniam, na czym polega błąd w zdaniu złożonym z imiesłowowym równoważnikiem zdania; (zad. 9.)

	- wskazuję rodzinę wyrazów; (zad. 8.)
	- określam podstawy słowotwórcze w wyrazie złożonym; (zad. 8.)
	- dokonuję poprawy błędnych odpowiedzi.

KARTA PRACY

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Próbný egzamin ósmoklasisty - język polski

data: marzec–kwiecień 2020 r.

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Arkusze_probne/2020/OPOP-100.pdf

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

„Przerwał [milczenie] starzec, trzęsąc wzniesioną prawicą: „Nie masz zgody, mopanku, pomiędzy Soplicą I krwią Horeszków; w panu krew Horeszków płynie, Jesteś krewnym Stolnika, po matce łowczyni, [...] Słuchaj Pan historii swej własnej rodzinnej, Która się stała właśnie w tej izbie, nie innej.”
(fragment tekstu źródłowego)

W przytoczonym fragmencie <i>Pana Tadeusza</i> trzecioosobowy narrator opisuje sposób zachowania bohaterów.	P	F
Narrator przytacza wypowiedzi bohaterów w formie mowy niezależnej.	P	F

Zadanie 2. (0–1)

Dokończ poniższe zdania. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Aby zachować sens tytułu *Murem podzieleni*, podkreślony wyraz można zastąpić wyrazem A / B. Z powodu zastosowanej formy czasownika ten tytuł ma postać C / D

A. rozgraniczeni

C. zdania

B. rozłożeni

D. równoważnika zdania

Zadanie 3. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Formant, który pełni taką samą funkcję jak w wyrazie *murarz*, występuje w wyrazie

A. budulec

B. budowanie

C. budowlany

D. budowlaniec

Egzamin ósmoklasisty - Język polski

data: 15 kwietnia 2019 r.

<https://cke.gov.pl/egzamin-osmoklasisty/arkusze/>

Zadanie 4. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdania. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W zdaniu *Twoja róża jest jedyna na świecie* podkreślony wyraz służy uwydatnieniu A / B róży. Ten wyraz jest C / D.

- A. wyobcowania
- B. wyjątkowości

- C. rzeczownikiem
- D. przymiotnikiem

zadanie 5. (0–1)

8.1. Którym spójnikiem można zastąpić podkreślony wyraz w zdaniu *Jesteście piękne, lecz próżne*, zachowując sens wypowiedzi? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. i
- B. ale
- C. albo
- D. więc

Zadanie 6. (0–1)

Przekształć podane zdania tak, aby zachować ich sens. W każdą lukę wpisz imiesłów utworzony od podkreślonego czasownika.

1. Bracia Lumière należeli do wynalazców, którzy w kinematografie widzieli bardziej zabawkę niż sztukę.

Bracia Lumière należeli do wynalazców w kinematografie bardziej zabawkę niż sztukę.

2. Dzięki kinematografowi Georges Méliès rozwiązał wszystkie problemy, nad jakimi się głowił, gdy pracował w teatrze.

Dzięki kinematografowi Georges Méliès rozwiązał wszystkie problemy, nad jakimi się głowił, w teatrze.

Zadanie 7. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Formant w wyrazie *wynalazca* wskazuje na nazwę

- A. cechy
- B. narzędzia
- C. czynności
- D. wykonawcy czynności

Próbny egzamin ósmoklasisty -język polski

data: 18 grudnia 2018 r.

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Arkusze_probne/OPOP-100-1812.pdf

Zadanie 8. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wyrazy <i>podgórze</i> i <i>górzysty</i> należą do tej samej rodziny wyrazów.	P	F
Wyraz <i>podgórze</i> pochodzi od wyrażenia przymkowego <i>pod górą</i> .	P	F

Zadanie 9. (0–2)

9.1. Uzupełnij poniższe zdania poprawnymi formami imiesłowów.

Wakacyjne wyjazdy planuję, zawsze (kierować się) zdrowym rozsądkiem.

Wybrałam wycieczkę w góry i zarezerwowałam noclegi w pensjonacie, który został niedawno

(wybudować) Już nie mogę się doczekać widoków (rozpościerać się) za oknem.

9.2. Wyjaśnij, na czym polega błąd w zdaniu: *Śpiesząc się na przystanek, tramwaj mi uciekł.*

.....
.....
.....

Zadanie 10. (0–1)

Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Wyraz *proporcjonalny* użyty w 1. akapicie tekstu to A / B , który został utworzony od wyrazu podstawowego za pomocą C / D .

A. przymiotnik

C. przyrostka

B. przysłówek

D. przedrostka

Zadanie 11. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyrazem pochodnym, utworzonym za pomocą formantu pełniącego tę samą funkcję, co w wyrazie przyjechać, jest wyraz

A. uderzać.

B. skończyć.

C. zdumiewać.

D. przytakiwać.

KLUCZ ODPOWIEDZI WRAZ Z OBJAŚNIENIAMI

Trening czyni mistrza- dokonuję samooceny wykonanych zadań.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Próbny egzamin ósmoklasisty - język polski

data: marzec–kwiecień 2020 r.

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Arkusze_probne/2020/OPOP-100.pdf

Zadanie 1. (0–1) (Zadanie 3. w arkuszu)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

„Przerwał [milczenie] starzec, trzęsąc wzniesioną prawicą: „Nie masz zgody, mopanku, pomiędzy Soplicą i krwią Horeszków; w panu krew Horeszków płynie, Jesteś krewnym Stolnika, po matce łowczyni, [...] Słuchaj Pan historii swej własnej rodzinnej, Która się stała właśnie w tej izbie, nie innej.”
(fragment tekstu źródłowego)

W przytoczonym fragmencie <i>Pana Tadeusza</i> trzecioosobowy narrator opisuje sposób zachowania bohaterów.	P	F
Narrator przytacza wypowiedzi bohaterów w formie mowy niezależnej.	P	F

Rozwiązanie:

P (trzęsąc wzniesioną pravicą)

P

Zapamiętaj:

Mowa niezależna- to dosłowne przytoczenie wypowiedzi cudzej lub własnej, np. Jakub powiedział mi: „W sierpniu jadę nad morze.”

Mowa zależna- to przytoczenie wypowiedzi w formie zdania podrzędnego, np. Jakub powiedział mi, że w sierpniu jedzie nad morze.

Zadanie 2. (0–1) (Zadanie 17. w arkuszu)

Dokończ poniższe zdania. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Aby zachować sens tytułu *Murem podzieleni*, podkreślony wyraz można zastąpić wyrazem A / B.

Z powodu zastosowanej formy czasownika ten tytuł ma postać C / D

A. rozgraniczeni

C. zdania

B. rozłożeni

D. równoważnika zdania

Rozwiązanie: AD

Zapamiętaj:

Zdanie- to wypowiedzenie, które zawiera czasownik w formie osobowej.

Równoważnik zdania- to wypowiedzenie, które nie zawiera czasownika w formie osobowej.

Zadanie 3. (0–1) (Zadanie 19. w arkuszu)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Formant, który pełni taką samą funkcję jak w wyrazie *murarz*, występuje w wyrazie

A. budulec

B. budowanie

C. budowlany

D. budowlaniec

Rozwiązanie: D (murarz- ten, kto muruje; budowlaniec- ten, kto buduje.)

Funkcje formantów słowotwórczych:

Formanty tworzą:

a) nazwy zdrobniałe i pieszczotliwe (-ek, -ka, -ko, -ik, -yk), np. kotek, małpka, drzewko, konik, kocyk;

b) nazwy zgrubiałe, często o ujemnym zabarwieniu emocjonalnym (-sko, -ysko, -isko, -idło, -ydło), np. łapsko, ptaszysko, kocisko, straszycło;

c) nazwy miejsc, w których się coś robi (-nia, -arnia, -alnia, -ownia, -elnia), np. cukiernia, kwaciarnia, pralnia, siłownia, czytelnia;

d) nazwy wykonawców zawodów (-nik, -owiec, -arz, -ak, -ista), np. rzemieślnik, sportowiec, aptekarz, strażak, programista;

e) nazwy mieszkańców (-ak, -anin, -czyk, -ańczyk, -ik), np. Ślązak, łodzianin, Japończyk, Marokańczyk, Anglik;

f) nazwy żeńskie (-ka, -ica, -nica, -owa, -yni), np. aktorka, uczennica, krawcowa, mistrzyni;

g) nazwy wykonawców czynności (-acz, -arz, -ak, -ca, -nik, -iciel, -ec), np. gracz, myśliciel, wędrowiec;

h) nazwy narzędzi i urządzeń (-ak, -acz, -aczka, -nik, -arka), np. trzepaczka, koparka, palnik;

i) nazwy czynności (-anie, -enie), np. śpiewanie, mówienie;

j) nazwy nosicieli cech (-acz, -ec, -ek, -ak, -ec), np. brodacz, wesolek, przystojniak, starzec;

k) nazwy cech (-ość, -ota), np. starość, mądrość, głupota.

<https://cke.gov.pl/egzamin-osmoklasisty/arkusze/>

Zadanie 4. (0–1) (Zadanie 7. w arkuszu)

Uzupełnij poniższe zdania. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W zdaniu *Twoja róża jest jedyna na świecie* podkreślony wyraz służy uwydatnieniu A / B róży. Ten wyraz jest C / D.

A. wyobcowania

C. rzeczownikiem

B. wyjątkowości

D. przymiotnikiem

Rozwiązanie: BD

Zapamiętaj:

Rzeczownik odpowiada na pytania: *kto? co?*, np. mądrość, porządek.

Przymiotnik odpowiada na pytania: *jaki? jaka? jakie? (a także – czyj? czyja? czyje? który? która? które?)*, np. mądry, ojcowski.

zadanie 5. (0–1) (Zadanie 8. w arkuszu)

8.1. Którym spójnikiem można zastąpić podkreślony wyraz w zdaniu *Jesteście piękne, lecz próżne*, zachowując sens wypowiedzi? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. i

B. ale

C. albo

D. więc

Rozwiązanie: B

Zadanie 6. (0–1) (Zadanie 19. w arkuszu)

Przekształć podane zdania tak, aby zachować ich sens. W każdą lukę wpisz imiesłów utworzony od podkreślonego czasownika.

1. Bracia Lumière należeli do wynalazców, którzy w kinematografie widzieli bardziej zabawkę niż sztukę.

Bracia Lumière należeli do wynalazców w kinematografie bardziej zabawkę niż sztukę.

2. Dzięki kinematografowi Georges Méliès rozwiązał wszystkie problemy, nad jakimi się głowił, gdy pracował w teatrze.

Dzięki kinematografowi Georges Méliès rozwiązał wszystkie problemy, nad jakimi się głowił, w teatrze.

Rozwiązanie:

widzących, pracując

Zapamiętaj:

1. Niesobowe formy czasownika to takie formy, w których nie możemy określić osoby. Należą do nich:

a) bezokoliczniki, np. chodzić, biec, cieszyć się;

b) formy zakończone na -no, -to, np. zamieszczono, pominięto. Formy te tworzą zdania bezpodmiotowe, np. Zamieszczono ogłoszenie. (*Nie wiemy, kto to zrobił.*)

c) formy, które nie odmieniają się przez osoby i nie mają bezokolicznika, np. warto, trzeba, należy.

d) imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe- formy niesobowe utworzone od czasowników, ale odpowiadające na pytania przymiotników bądź przysłówków.

- **Imięstów przymiotnikowy** (odmienia się przez przypadki, liczby, rodzaje)

* **czynny** (Tworzymy od czasowników niedokonanych przez dodanie końcówki: -ący, -ąca, -ące, np. szalejąca, czytający.)

* **bierny** (Tworzymy od czasowników przechodnich przez dodanie końcówki: -ny, -na, -ne, -ty, -ta, -te, np. czytany, przygotowana.)

Uwaga: czasowniki przechodnie – to takie czasowniki, które mają zarówno formy strony czynnej jak i biernej, np. napisać – został napisany.

Czasowniki nieprzechodnie – to takie czasowniki, które mają tylko formy strony czynnej, np. spał, marzył, pomagał.

- **Imięstów przysłówkowy** (nieodmienny)

* **współczesny** (Tworzymy od czasowników niedokonanych przez dodanie końcówki: -ąc, np. mając, robiąc;

* **uprzedni** (Tworzymy od czasowników dokonanych przez dodanie końcówki: -wszy (po samogłoskach) i -łszy (po spółgłoskach), np. wypiwszy, usiadłszy.

Zadanie 7. (0–1) (Zadanie 20. w arkuszu)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Formant w wyrazie *wynalazca* wskazuje na nazwę

A. cechy

B. narzędzia

C. czynności

D. wykonawcy czynności

Rozwiązanie: D (*wynalazca*- ten, kto wynajduje.)

Formanty, które tworzą nazwy wykonawców czynności (-acz, -arz, -ak, -ca, -nik, -iciel, -ec), np. gracz, myśliciel, wędrowiec.

Uwaga: Jeżeli masz trudność w określeniu, od czego dany wyraz pochodzi, musisz sobie wytłumaczyć znaczenie wyrazu pochodnego. W definicji na pewno znajdziesz się wyraz podstawowy.

starzec- „*ten, kto jest stary*”

pisak- „*to, czym się pisze*”

zmywarka- „*to, co zmywa*”

sypialnia- „*miejsce, gdzie zwykle się sypia*”

zamykanie- „*to, że się zamyka*”

Próbnny egzamin ósmoklasisty -język polski

data: 18 grudnia 2018 r.

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Arkusze_probne/OPOP-100-1812.pdf

Zadanie 8. (0–1) (Zadanie 9. w arkuszu)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wyrazy <i>podgórze</i> i <i>górzysty</i> należą do tej samej rodziny wyrazów.	P	F
Wyraz <i>podgórze</i> pochodzi od wyrażenia przyimkowego <i>pod górą</i> .	P	F

Rozwiązanie: PP

Wyrazy pokrewne mają wspólny rdzeń, którym jest najmniejsza podstawa słowotwórcza. Zespół wyrazów pokrewnych nazywamy rodziną wyrazów, np. uczyć się- uczeń, uczennica, uczelnia.

Wyrazy złożone to takie, które powstały od dwóch podstaw słowotwórczych. Wśród wyrazów złożonych rozróżniamy:

- *zestawienia (dwa wyrazy na oznaczenie jednego elementu), np. Nowy Rok;
- *zrosty (dwa wyrazy pisane łącznie, „zrosnięte”), np. Wielkanoc;
- *złożenia (dwa wyrazy połączone wrostkiem), np. listonosz.

Zadanie 9. (0–2) (Zadanie 16. w arkuszu)

9.1. Uzupełnij poniższe zdania poprawnymi formami imiesłówów.

Wakacyjne wyjazdy planuję, zawsze (kierować się) zdrowym rozsądkiem.

Wybrałam wycieczkę w góry i zarezerwowałam noclegi w pensjonacie, który został niedawno (wybudować) Już nie mogę się doczekać widoków (rozpościerać się) za oknem.

Rozwiązanie: kierując się, wybudowany, rozpościerających się

9.2. Wyjaśnij, na czym polega błąd w zdaniu: *Śpiesząc się na przystanek, tramwaj mi uciekł.*

.....
.....
.....

Przykładowe rozwiązania

- Błąd w zdaniu polega na niepoprawnym użyciu imiesłowego równoważnika zdania. Mamy tutaj dwóch różnych wykonawców czynności, zatem nie można użyć imiesłowego równoważnika zdania.

- Błąd polega na tym, że każdy człon składowy ma inny podmiot, dlatego nie można użyć imiesłowego równoważnika zdania.

Zapamiętaj:

W zdaniach złożonych z imiesłowym równoważnikiem zdania, czyli z imiesłowem przysłówkowym, muszą być zachowane następujące zasady:

- **obydwa człony zdania muszą mieć ten sam podmiot;**

- Jeśli występuje imiesłów przysłówkowy **współczesny, czynności muszą odbywać się jednocześnie;** np. Jadąc do szkoły, obserwował okolicę.

- Jeśli występuje imiesłów przysłówkowy **uprzedni, czynności nie mogą odbywać się jednocześnie.**

Imiesłów przysłówkowy uprzedni wyraża czynność wcześniejszą w stosunku do czynności wyrażonej w orzeczeniu, np. Napisawszy pracę klasową, oddał ją nauczycielowi.

Zadanie 10. (0–1) (Zadanie 17. w arkuszu)

Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Wyraz *proporcjonalny* użyty w 1. akapicie tekstu to A / B , który został utworzony od wyrazu podstawowego za pomocą C / D .

A. przymiotnik

C. przyrostka

B. przysówek

D. przedrostka

Rozwiązanie: AC

Zapamiętaj:

* Przymiotnik odpowiada na pytania: jaki? jaka? jakie? (a także – czyj? czyja? czyje? który? która? które?), np. mądry, ojcowski.

* Przysówek- odpowiada na pytania: jak? gdzie? kiedy?, np. szybko, wczoraj.

https://www.oke.poznan.pl/files/cms/613/opop_100_2004.pdf

Zadanie 11. (0–1) (Zadanie 11. w arkuszu)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyrazem pochodnym, utworzonym za pomocą formantu pełniącego tę samą funkcję, co w wyrazie *przyjechać*, jest wyraz

- A. uderzać.
- B. skończyć.
- C. zdumiewać.
- D. przytakiwać.

Rozwiązanie: B

1. Słownictwo – to nauka zajmująca się budową wyrazów i wyjaśniająca ich znaczenie.

2. Wyraz podstawowy – to wyraz, od którego tworzymy inne wyrazy, np. dom, szkoła.

3. Wyraz pochodny – to wyraz utworzony od wyrazu podstawowego. Zawiera podstawę słownotwórczą i formant, np. domek (dom – podstawa słownotwórcza, -ek - formant)

4. Rodzaje formantów:

- przyrostek, np. **domostwo**
- przedrostek, np. **przeczytać**
- wrostek, np. wiersz**opis**
- formant zerowy, np. bieg – o

PODSUMOWANIE

a) Podsumuj, w jakim stopniu udało ci się zrealizować podane kryteria sukcesu.

W tym celu dokonaj samooceny:

* Liczba punktów do uzyskania: 12

* Liczba uzyskanych przeze mnie punktów:

Twój wynik jest odpowiedzią na pytanie kluczowe: Jak jestem przygotowany do egzaminu z zakresu gramatyki języka polskiego?

b) Metoda zdań niedokończonych:

- Muszę jeszcze powtórzyć ... (zaznacz w tabeli z kryteriami sukcesu za pomocą kolorowych zakreślaczy)

- Zadania wykonałam/em bezbłędnie.

